

Digital skala

Af OZ1DV John Gregersen, Huldbergs Allé 46, 2800 Lyngby

Byggeprojekt

En mere passende titel var måske 'Digital frekvensudlæsning endnu en gang', og en forklaring er bestemt påkrævet:

I EDR Gladsaxe afdeling besluttede vi os for et byggeprojekt: En 80 meter SSB transceiver. Efter søgen i litteraturen faldt valget på OZ1UMs Mikrotransceiver beskrevet af OZ9ZI i OZ nr. 3, 4 og 5, 1994. En halv snes af afdelingens medlemmer (undertegnede inklusive), er nu i fuld sving med at bygge hver sit eksemplar.

Frekvensudlæsning

Konstruktionen indeholder ikke en egentlig frekvensudlæsning, men foreslår et voltmeter tilsluttet VFO'ens reguleringsspænding. Alternativt kan en programmerbar tæller, vistnok oprindeligt konstrueret af OZ8AO i 1991 til et 10 GHz projekt, anvendes.

Efter at have set lidt på denne og andre af fortidens konstruktioner måtte vi sande, at udviklingen i den digitale verden går meget hurtigt for tiden, og at en væsentlig nemmere og ikke mindst billigere konstruktion var mulig ved anvendelse af en mikroprocessor.

Det blev derfor besluttet at forsøge med konstruktion af en skala til netop OZ1UMs transceiver baseret på en mikroprocessor. En sådan blev løseligt designet efter følgende kriterier:

Design

Konstruktionen skal udlæse modtage- og sendefrekvensen baseret på den overliggende VFOs frekvens; mellemfrekvensen skal altså fratrækkes. Frekvensen vises på et antal (vi startede med fire) syvssegment displays. Displayene parallelforbinderes, og data multiplexes ud ved angivelse af ciffer nr. og af hvilke segmenter i cifferet, der tændes. Det enkelte ciffer tændes mindst 60 gange pr. sekund for at undgå flimmer

Vi var egentlig indstillet på kun at vise ciffer 2, 3, 4 og 5 (f. eks. vise 3,123456 MHz som 1234) af sparehensyn, men efterhånden som konstruktionen skred frem (og vi fandt frem til, at vi alligevel måtte indføre en ekstern dekodning af cifrene), kom der et ekstra ciffer på i hver ende (så vi nu viser 312345). Når vi ikke tog det sidste ciffer med, skyldes det, at vi (foruden at spare) hellere vil aflæse frekvensen 10 gange i sekundet end have dette ciffer med.

Hardware

Efter således at have lavet en løselig skitse gik jagten gennem de samlede deltageres rodekasser og erfaringsmateriale i gang. Valget faldt på processoren PIC16C84 fra Microchip. Kredsen indeholder

(næsten) alt det nødvendige for at varetage både frekvenstælling og styring af display.

Beskrivelse af PIC16C84

I diagrammet i figur 1 kan man få et overblik over kredsens tilslutningsmuligheder. Den indeholder en mængde funktionelle moduler, hvoraf kun de relevante skal nævnes her. Fuldstændig beskrivelse kan hentes på Microchips Web med adressen <http://www.microchip.com>, hvor også compiler og simulator kan hentes.

Foruden CPU, registre, EEPROM til programmet og fornøden clockning har kredsen 13 I/O-pins, hvis funktioner er programmerbare. Til netop vores anvendelse er en indbygget 8-bit tæller og en 8-bit prescaler særdeles anvendelige.

CPU'en er en RISC-processor, og som følge deraf ganske hurtig: Alle instruktioner, med undtagelse af 'hop' (branch) udføres på fire clockcycles. Med et 8 MHz krystal giver det 0,5 mikrosekunder pr. instruktion eller 2 mio. instruktioner pr. sekund. Kredsen kan køre endnu hurtigere, nemlig 10 MHz, men rodekassen indeholdt altså 8 MHz krysteraller.

Instruktionssættet er naturligvis ikke overvældende, men det er 14-bit instruktioner, så ved en pæn systematik er der alligevel opnået en forbløffende slagkraft, og samtidig er instruktionerne hurtig lært. Kredsen indeholder 1K*14 bit EEPROM til instruktioner, hvilket er mere end rigeligt.

De fleste funktioner (som f. eks. aflæsning af tæller, input/output o.s.v.) håndteres ved læsning/skrivning til bestemte af de til rådighed værende 48 registre. Således er 12 registre reserveret hertil, og de resterende 36 registre kan anvendes på vanlig vis til variable. Heldigvis er alle registre på 8 bit, så det med de 14 bit i instruktionerne bemærker man ikke.

Tælleren og prescaleren kan programmeres til et væld af funktioner. Her er det interessante, at prescaleren kan dele et signal på RA4 med 256 og sende det videre til tælleren. Prescaleren er en simpel ripplecounter, der går til 20 MHz, men den kan ikke aflæses. Det er naturligvis et problem, og det vender vi tilbage til.

Tælleren er en konventionel enhed, der ligeledes kan tælle til 256. Den kan sættes og aflæses i register 1, og overflow indikeres med en overflowbit. Når tælleren resettes, medfører det samtidig reset af prescaleren.

De 13 I/O-pins har en kapacitet på 25 mA, og de kan således lige drive en LED. De kan frit programmeres til input eller output.

Denne korte beskrivelse burde være tilstrækkelig til, at vi nu kan se nærmere på konstruktionen:

binær, og vi må, som nævnt, benytte en dekoder, nemlig 74HC(T)138 til at dekode dette signal. 74HC(T)138 har som input 3 bit og som output otte bit, hvor bit 0 er lav hvis input er 000, bit 1 er lav hvis input er 001, bit 2 er lav hvis input er 010, ... og bit 7 er lav, hvis input er 111.

Den indbyggede oscillator tilsluttes krystallet på standard vis, dog med en trimmekondensator, så frekvensen kan finindstilles.

Tællerens input er på RA4, men der var jo lige det lille problem med prescaleren, der ikke kunne aflæses. I kredsen findes en exclusive-or gate foran prescaleren; der har til formål at gøre det muligt at vælge, om tælleren skal trigge på den positive eller den negative flanke. Det gøres med statusbitten T0SE. Vi anvender denne bit til at skifte prescaleren ud på følgende måde: Når vores 100 millisekunder periode er slut, sættes RA4 til output og lav, hvorved tælleren stopper. Derefter tæller vi, hvor mange gange vi skal vippe med T0SE, før tælleren skifter værdi. Således finder vi ud af, hvad prescaleren stod på, da vi stoppede, og dermed har vi frekvensen, som vi ønskede at finde ud af. En modstand i inputledningen sikrer, at vi kan foretage denne operation uden at ødelægge noget i kredsløbet foran tælleren. For god ordens skyld skal jeg lige gøre opmærksom på, at denne funktion ikke virker korrekt på simulatoren. Da der ikke anvendes funktioner i processoren, der kan lide under manglende initialisering ved power-up, har vi ikke gjort noget ud af dette, men blot forbundet MCLR på pin 4 til +5 V via en modstand på 1,2 kohm.

Transistorerne er nødvendige, da en 74HC(T)138 ikke kan trække de op til syv samtidige LEDs, der vil være tændt, når vi skal vise et ottetal.

Vi fandt nogle dobbelte syvsegments enheder af typen Kingbright DA03-11, og vi har anvendt tre af dem. De er monteret på et separat stykke hulprint, og katoderne fra de tre enheder parallelforbinderes. Fra disse syv sammenbundne katoder fører en stump fladkabel til hovedprintet, hvor de forbindes via 100 ohm modstandene til PIC16C84. De seks anoder, en for hvert ciffer, forbindes på samme måde til driver-transistorerne på hovedprintet.

En 74HC00 anvendes til at forstærke signalet, så det forholdsvis svage niveau vi kan få fra VFO'en, bliver tilstrækkelig kraftigt til at drive RA4.

Med hardwaren på plads mangler vi 'kun' et program, der kan få liv i herligheden.

Programbeskrivelse

Man behøver ikke at studere programmet nærmere, med mindre man ønsker at ændre heri. Når det alligevel beskrives, er det fordi, det netop er tanken med en beskrivelse som denne, at den forhåbentlig vil give andre inspiration til at lave noget tilsvarende, men tilpasset netop deres behov. Altså: Hvis du skal

bruge skalaen præcis, som den er, så skip dette afsnit!

Flowdiagrammet i figur 2, suppleret med programlistningen, beskriver programmet

Først erklæres en række symbolske navne for processorens fast definerede registre, f.eks. PORT_B, der tildeles værdien 5. Når der senere i koden refereres til PORT_B betyder det simpelt hen, at der læses eller skrives i register 5. Det vil ved læsning medføre, at man indlæser tilstanden på pin RB0-7, og ved skrivning at man sætter PIN RB0-7 til de udskrevne værdier.

En række symbolske navne erklæres for de registre, vi ønsker at anvende til opbevaring af mellemresultater undervejs i programmet. Anvendelsen af disse tager vi efterhånden, som programmet gennemgås.

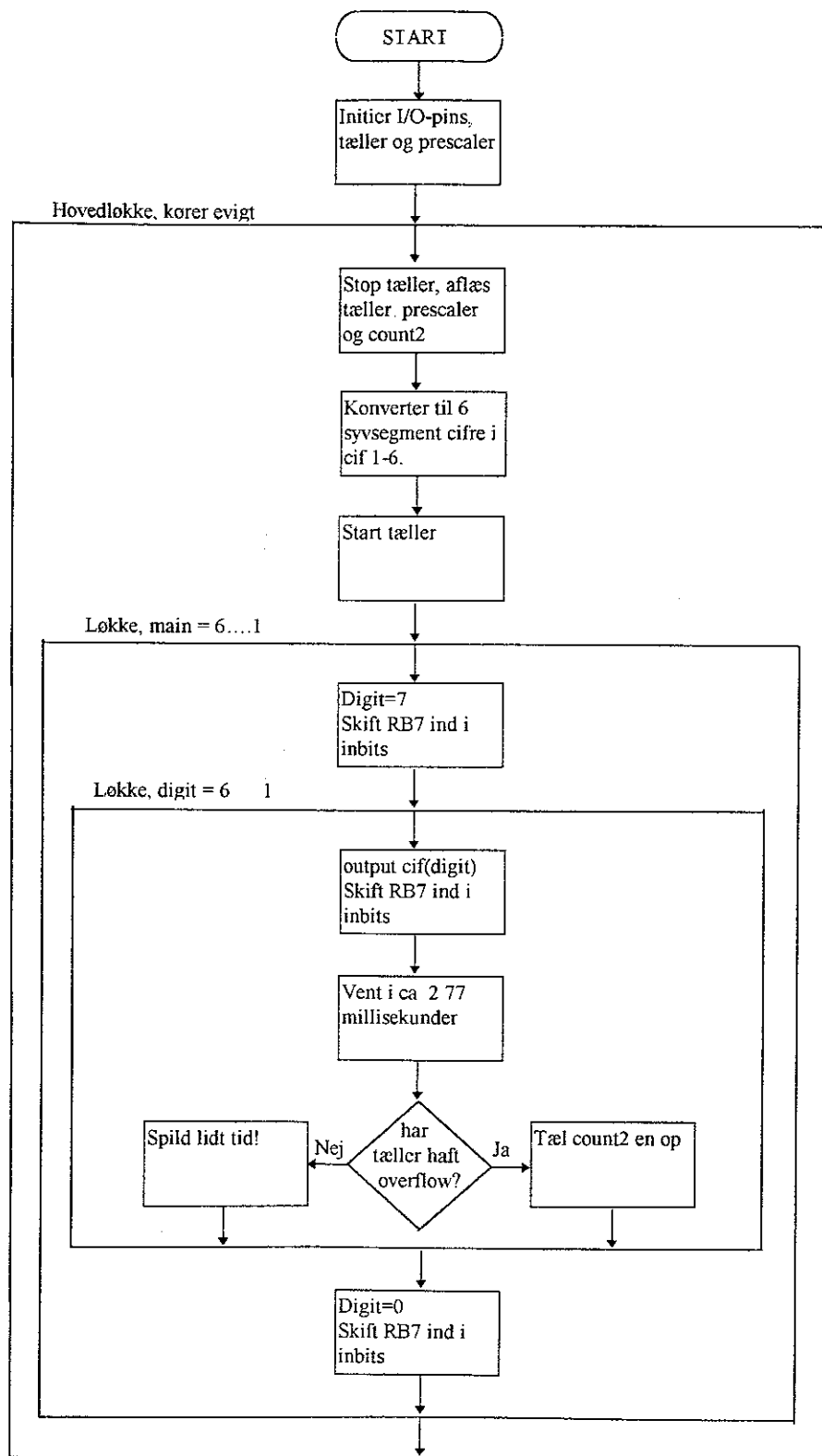
Et program som dette består af en uendelig løkke, hvor frekvensen aflæses og vises i en uendelighed. Hvor en sådan løkke starter er ret ligegyldig, og vi starter derfor tilfældigvis med at stoppe tælleren. Det gøres ved at sætte RA4 til output. Dernæst tages resultatet i count2, der er antallet af gange tælleren har været rundt, og anbringes i X_byte. Tælleren aflæses i TMR0, og resultatet anbringes i H_byte. Vi mangler nu værdien af prescaleren, der skal ende i L_byte. Prescalerens værdi kan ikke aflæses, og vi skal derfor finde ud af, hvor mange gange vi skal vippe indgangen, før prescaleren løber over, og tælleren skifter værdi. Dette tal skal fratrækkes 256, og vi har prescalerens værdi. Det gøres ved at sætte L_byte til 0, vippe T0SE, trække en fra L-byte og checke, om tælleren har skiftet. Hvis ja, er vi færdige, og prescalerens værdi står i L_byte, hvis nej vippes T0SE igen o.s.v.

Nu indeholder de tre variable X_byte, H_byte og L_Byte vores frekvens repræsenteret binært. Mellemfrekvensen skal fratrækkes, dog kun værdien 45.350, da vi jo kun tæller i 0,1 sekund, og derfor har en tiendedel af frekvensen. PIC16C84 har ikke instruktioner til subtraktion, så vi må i stedet addere værdien -45.350. Dette tal anbringes i variablene X_add, H_add og L_add, hvorefter proceduren D_add kaldes. Ved retur fra D_add er subtraktionen foretaget, og variablene X_byte, H_byte og L_Byte indeholder frekvensen binært minus 45.350.

B2_BCD kaldes for at konvertere den binære værdi i variablene X_byte, H_byte og L_Byte til decimal repræsentation i de tre variable R0, R1 og R2. Disse indeholder herefter seks decimale cifre repræsenteret ved fire bit af en af de tre variable, sådan at forstå, at de fire mest betydende bit i R0 indeholder værdien af det decimale ciffer, der skal vises som det mest betydende ciffer i vort display.

Disse seks cifre maskes ud, og konverteres et for et til deres repræsentation i syvsegment, der placeres i de seks variable cif1-6 med det mest betydende ciffer i cif6

Nu er vi klar til at vise frekvensen i displayet. Det skal

Figur 2, flowdiagram

ske samtidig med, at vi tæller os frem til en ny frekvens i en 0,1 sekunders periode. I en sådan periode vil vi gerne have hvert ciffer tændt 6 gange (= 60 gange i sekundet). Det styres af variabelen main, der underopdeler perioden i seks dele. Disse deles igen i 6 dele, der er perioden hvori et enkelt ciffer skal være tændt, styret af variabelen digit.

Tælleren resettes og startes. RA0-2 sættes til 7, og vi skifter lige RB7 ind i inbits, inden vi tæller RA0-2 en ned (til 6) og sætter det tilhørende syvsegment ciffer fra cif6 på RB0-6. For ikke at introducere en 'skyggeeffekt' i displayet, er alle cifre slukket, mens RB0-6 ændres. Det sker ved at sætte RA0-2 til 0, idet dette ciffer ikke anvendes.

Tælleren er i gang, og et ciffer er tændt. Vi har nu blot at vente i en seksogtredvtedel af 100 msek (2,7777 msek), indtil det næste ciffer skal tændes. Vi venter i en løkke, der kun har dette formål. Derefter checker vi lige, om vores tæller har været løbet over. Hvis det er tilfældet, tælles count2 en op; hvis ikke, skal vi sørge for at spille lige så meget tid, som hvis vi havde overflow, ellers vil vores 100 msek tid variere en smule afhængig af den målte frekvens, som dermed vil blive forkert. Vi kan nøjes med denne check af overflow her, idet overflow først vil optræde efter 256 gange 256 eller 65536 Hz, svarende til en frekvens der er 36*10 gange så høj eller over 23 MHz (hvilket ikke er muligt, da prescaleren max. kan tælle 20 MHz). Herefter er vi klar til næste ciffer.

Når alle seks cifre har været tændt, skal vi have den til cifferet 0 hørende værdi skiftet ind i inbits.

Løkken, der tænder de seks cifre, køres seks gange, styret af variabelen main. Når det er sket, skulle der være gået 100 msek, og vi kan igen stoppe tælleren og begynde dekodningen.

For at justere løkken helt præcist til 100 millisekunder er der anbragt nogle dummyinstruktioner undervejs i programmet. De er tydeligt markeret i programlisten.

Programmering af processoren

Programmet, som det er vist her, er tilgængeligt fra EDRs programbank. Det består af de to filer skala.cod og skala.hex. Hvis det skal anvendes præcis, som det er, skal man kun bruge skala.hex.

Vil man ændre i programmet, er det tekstfilen skala.cod, der ændres, hvorefter programmet skal oversættes til binær form, inden det kan indlægges i processorens lager. Det klarer assembleren, som kan hentes på førnævnte Web-adresse. Den danner foruden filen ved navn skala.hex, der er vores binære fil, også filer med listning og fejlmeldinger. Inden programmet brændes ind i processoren kan man forvisse sig om at det virker efter hensigten ved at køre det på den simulator, der også kan hentes på Web'en.

For at få den dannede *.hex-fil ind i processoren, skal der anvendes en 'brænder' (som i dette tilfælde dog ikke 'brænder noget', processoren kan omprogrammeres) PIC16C84 er en meget anvendt processor, hvorfor det kan det tænkes, at en brænder allerede findes i omgangskredsen og kan lånes, da den jo blot skal bruges en enkelt gang. Ellers er den let bygget, en beskrivelse kan findes på <http://www.gbar.dtu.dk/~c888600/newpic.htm>. En anden adresse med mange oplysninger om emnet er <http://www.man.ac.uk/~mbhstdj/piclinks.htm>.

Når man har lånt eller bygget en brænder, overføres *.hex-filen til processoren, der herefter er klar til brug.

Afsluttende bemærkninger

Du har sikkert allerede indset, at konstruktionen faktisk er en frekvenstæller, og da jeg ikke i forvejen

rådede over et sådan apparat, var fristelsen til modificere den beskrevne konstruktion til en frekvenstæller da også for stor.

Ved hjælp af et par ekstra kredse og et ændret program, kom der en otte-cifret frekvenstæller til 2 GHz ud af det, og en beskrivelse er på vej.

Programliste:

```

        LISI   P = 16C84.  F = INHX8M. n = 66
        __config      H'3FFE'
;*****
;
;Programmet tæller input frekvensen på RA4 i 100 ms Kon-
verterer
;tallet til seks 7-segment cifre og viser dem.
;Outputs er aktiv lav
;
;                      RB0
;                      RB1
;                      RB2
;                      RB3
;                      RB4
;                      RB5
;                      RB6
;                      RB7
;
;Der vises seks cifre og nummeret på det aktuelle ciffer
sættes på
;RA0-RA2 hvor den binære værdi 1 signalerer det mindst
betydende
;ciffer og 6 det mest betydende. 0 og 7 anvendes ikke.
;
;*****
;
INDF          equ      0
TMR0          equ      1
PCI           equ      2
SIAIUS       equ      3
FSR           equ      4          ; Definition af
systemvariable
PORT_A       equ      5
PORT_B       equ      6
INIICON      equ      0B
;*****
X_byte       equ      12
H_byte       equ      13
I_byte       equ      14
R0           equ      15          ; Definition af
arbejdsvariable
R1           equ      16
R2           equ      17
count        equ      19
temp         equ      1A
digit        equ      1B
count2       equ      1C
main         equ      1D
inbits       equ      1E
cif1         equ      21
cif2         equ      22
cif3         equ      23
cif4         equ      24
cif5         equ      25
cif6         equ      26
X_add        equ      27
H_add        equ      28
L_add        equ      29
;*****
VAROPI       equ      81
IRISA        equ      85          ;Systemvariable
på page 1
TRISB        equ      86
;
;*****
;                      Initialisering
;*****
        bsf      SIAIUS 5          ;select pg 1
        movlw   0A7              ;sæt timer på RA4
        movwf   VAROPI          ;med prescaler på 256
        movlw   18

```

```

movwf TRISA ;gør RA0 1.2 out- clrf TMR0 ;clear timer
puts og RA3,4 inputs movlw 80 ler clrf count2 ;og overflow tæl-
movwf TRISB ;gør RB0-6 out- bkpnt
puts og RB7 input bcf SIAIUS,5 ;select pg 1 bsf SIAIUS,5 ;select pg 1
bcf SIAIUS,4 ;select page 0 TRISA,4 ;start tæller
clrf PORT_A ;sæt alle outputs bcf SIAIUS 5 ;select page 0
lav clrf PORT_B ; / nop ;for at finjuste-
;***** re 100 mS løkke. nop ;eksekveres 1
*****
; Aflæs tæller nop
;***** nop
***** forever4 ;for at finjuste-
forever3 nop ;for at finjuste-
bsf SIAIUS,5 ;select pg 1 re 100 mS løkke. nop ;eksekveres 6
bcf IRISA,4 ;stop tæller
bcf SIAIUS,5 ;select page 0 gange nop
movlw 6 ;100 mS løkke movlw 7
movwf main ;100 mS løkke movwf digit ;nummer på aktu-
kører 6 gange movf count2.0 elt ciffer i display
movf X_byte ;aflæs tæller og movwf PORI_A ;
anbring i movwf H_byte ;X_byte. H_byte rlf PORI_B 0 ;aflæs PORI B og
movf L_byte ;aflæs prescaler rlf inbits 1 ;skift bit 7 ind i
om bsf STATUS.5 ;select pg 1 forever5 decf digit 1
bsf VAROPT.4 ;vip IOSE ;for at finjuste-
bcf VAROPT.4 ; re 100 mS løkke. nop ;eksekveres 36
bcf SIAIUS 5 ;select page 0 gange nop
decf L_byte 1 ;samenlign IMR0 med gammel nop
movf H_byte.0 ;værdi nop
værdi subwf TMR0,0 ;hvis de er for-
skellige btfscc SIAIUS.2 ;d v s at Z=0 skip næste
instr. goto om ;
bit1 btfscc inbits 1 ;hvis bit 1 er sat
i inbits goto bit2
movlw OFF ;fratrækkes
movwf X_add
movlw 4E ;45.350 fra den
målte movwf H_add
movlw ODA ;værdi
movwf L_add
call D_add
bit2 call B2_BCD ;Konverterer fra binær til BCD
R0,R1,R2 ; i
; d e r
herefter konverteres til
movf R2 0 ;7-segments og
placeres i cif1..6 andlw 00F ;med mindst bety-
dende ciffer i cif1
call LedTable
movwf cif1
swapf R2,0
andlw 00F
call LedTable
movwf cif2
movf R1,0
andlw 00F
call LedTable
movwf cif3
swapf R1,0
andlw 00F
call LedTable
movwf cif4
movf R0,0
andlw 00F
call LedTable
movwf cif5
swapf R0,0
andlw 00F
call LedTable
movwf cif6 ;cif1..6 er nu i
7-seg.

```

```

goto forever5
clrfsz PORI_A ;vælg ciffer 0
rlf PORI_B 0 ;indlæs PORI B og
rlf inbits 1 ;skift bit 7 ind i
inbits
decfsz main 1
goto forever4 ;løkken er kørt 6*6 gan-
ge=100 mS
goto forever3
incrcount2 ;kommer her når
tælleren har overflow
bcf INITCON,2 ;clear overflow bit
incf count2 1 ;og læg 1 til
count2
goto cont
;*****
; Procedure B2_BCD
; Binary Til BCD Konverterings Routine
; Denne routine konverterer et 24 Bit binær tal til et 6
cifret
; BCD tal.
; Det binære tal leveres i adresse X_byte, H_byte and
; I_byte med X_byte som mest betydende byte.
; Det 6 cifrede BCD tal returneres i R0, R1 and R2 med
det mest
; betydende ciffer i R0 s laveste fire bit.
;*****
B2_BCD bcf SIAIUS 0 ;clear carry bit
movlw 24
movwf count
clrfsz R0 ;nulstil R0, R1,
R2
clrfsz R1
clrfsz R2
loop16 rlf L_byte F ;roter en bit
rlf H_byte F ;gennem
rlf X_byte F ;de seks variable
rlf R2 F
rlf R1 F
rlf R0 F
;
decfsz count, F
goto adjDEC
RETLW 0
;
adjDEC movlw R2 ;udpeg R2 indi-
rekte
movwf FSR
call adjBCD ;og kald adjBCD
;
movlw R1
movwf FSR ;ligeså for R1
call adjBCD
;
movlw R0
movwf FSR ;og for R0
call adjBCD
;
goto loop16
adjBCD movlw 3
addwf 0,W ;læg 3 til Rx s 1.
cif movwf temp
btfsc temp 3 ;hvis resultat >
7
movwf 0 ;er det det vi
skal bruge
movlw 30 ;læg 3 til Rx s 2.
cif addwf 0,W

```

```

movwf temp
btfsc temp.7 ;hvis resultat >
7
movwf 0 ;er det
det vi skal bruge
RETLW 0
;*****
; Procedure led tabel, aktiv lav
; W indeholder et 4 bit binært tal ved kald. Det konve-
teres til
; samme tals representation i 7-segment ved retur
;*****
LedTable
addwf PCI 1 ;hop W adresser
frem
retlw B 01000000 ;led drive for 0
40 retlw B 01111001 ;led drive for 1
79 retlw B 00100100 ;led drive for 2
24 retlw B 00110000 ;led drive for 3
30 retlw B 00011001 ;led drive for 4
19 retlw B 00010010 ;led drive for 5
12 retlw B 00000010 ;led drive for 6
02 retlw B 01111000 ;led drive for 7
78 retlw B 00000000 ;led drive for 8
00 retlw B 00011000 ;led drive for 9
18 retlw B 00001000 ;led drive for A
retlw B 00000011 ;led drive for b
retlw B 01000110 ;led drive for C
retlw B 00100001 ;led drive for d
retlw B 00000110 ;led drive for E
retlw B 00001110 ;led drive for F
;*****
; Ire byte addition.
; I.H.X_byte + L.H.X_add -> I.H.X_byte
;*****
D_add movf L_add 0
addwf L_byte 1 ;læg to mindst
betydende bytes sammen
btfsc STATUS 0 ;ved overflow
goto nocarry
movlw 1 ;lægges 1 til
næste byte, og ved
addwf H_byte 1 ;overflow på denne operati-
on
btfsc STATUS 0 ;lægges 1 til
højeste byte
incf X_byte,1
nocarry movf H_add 0
addwf H_byte 1 ;læg to mellemste
bytes sammen
btfsc STATUS 0 ;ved overflow
incf X_byte 1 ;læg 1 til mest
betydende byte
movf X_add 0
addwf X_byte 1 ;læg de mest
betydende bytes sammen
retlw 0
END

```

OZ

**Generalagent for
YAESU MUSEN**

BETAFON

GYLDENLØVESGADE 2 · 1369 KØBENHAVN K · TLF. 33 14 12 33
FAX 33 14 12 76